

Grivar o ljubezni: „Naposled se pa ni obesil, temveč se je oženil. Komaj sam je še vedel, kako se je to zgodilo. Tudi takrat je bilo vse, kakor v nespametnih, otroških sanjah. Ampak vedel je v svojem srcu in tudi sedaj se je natanko spominjal, da je tisto noč, ko se ni obesil, zgradil pota na vse štiri strani in da se je sam zaklenil za zmerom.“ (Str. 7.)

Grivar o življenju: „Kje boj? Kje ponos? Upanje? Prihodnost? — Saj ni bilo življenje — klavarno, brezkončno umiranje je bilo; umiranje brez upora, brez tihega upanja, celo brez velike kričeče bolečine. Topost po dolgem pijančevanju...“ (Str. 8.)

Grivar in ljudje: „Temno je pogledal Grivar na obadva (ženo in otroka); v srcu se mu je vzdignilo, kakor sram in samoobtožba, zato je bil še temnejši njegov pogled; uporno sovraštvo je bilo v njem — sovraštvo do preteklosti in do prihodnosti, do vsega in do vseh.“ (Str. 10.) — „Prav je tako — kaj bi norce bril! Saj se nisva selila, da bi šla v svate, temveč, da bi se skrila, zaklenila, komaj še skozi okno pokazala osle tistemu svetu, ki pleše.“ (Str. 12.)

Grivarjev tovariš o idealih življenja: „O, tisti časi so bili na vse zadnje vendarle imenitni! Neumnost je bila seveda, sama neumnost od začetka do konca... idealna poza takorekoč — sami spomeniki smo bili: levo nogo naprej, pest ob bok... Minilo je, nič te ne zmerjamo in tudi sebe ne.“ (Str. 17.)

„To se pravi, če reč premislino... takrat res ni bilo poze. Pošteno smo mislili, saj je tudi Pavliha pošteno mislil v svoji neumnosti, pa je vendarle nosil duri na grbi, ko mu ni bilo treba. Kakor že pač in od katere strani pogledaš stvar: če si trezen, se smeješ, če si pijan, se jokaš. Danes je lep spomin, svetel, kakor sama gorija... jutri pa boš zardel in pljunil. Poglavitno je le to, da preteklost ostane preteklost in da smo se z lune preselili na zemljo.“ (Str. 18.)

O domovini: „Nocoj, ko sem se na polju pogovarjal z domovino, sem spoznal, da vse, kar smo sanjali in trpeli, ni bilo drugega, nego: mladost. Pa kaj, če je bila smešna, pa kaj, če brezkoristna? Popita je bila do dna — če sladka ali grenka!“ (Str. 20.) Tako se norčuje Cankar po vrsti iz vsega in smeši vse, podira vse razločke med dobrim in hudim, med resnico in lažjo, med čednostjo in grehom. Bilo bi preveč navajati še več razblinjenih izrekov Cankarjevih.

Slednjič še: kaj je ono „novo življenje“, katero je sklenil Grivar pričeti in h kateremu hoče navajati tudi svojega otroka? —

Meni se zdi, da pove to dosti jasno na str. 14.: „Tudi takrat so me zaničevali samo in edino zato, ker sem bil umetnik. Tisto, da sem prosjačil, je bila le smradljiva zabela na vsem drugem... Ženska, sedaj ti pa razložim poglavitno stvar! Ali nisem zardeval takrat, ali ni moje srce vpilo, se vilo vso noč ječe in trepetaje, ko je lažnivi razum iskal medicine po prepovedanih potih? No, glej, ženska: danes nisem

zardeval in moje srce prav nič ne vpije!... Tam, na stopnicah mi je prišlo na misel, zasmejalo se mi je v obraz, ... da sem namreč pozabil zardevati pred temi...“

Vstal je, kakor da se je vzdramil.

„Pred temi krščanskimi ljudmi!... Ženka, ljubica moja, ali veš, kaj se to pravi? To je — nov človek, novo življenje.“ (Str. 14.)

Menim, da so te besede samensebi jasne dovolj in ne pripusté v kontekstu nobene druge razlage. Podpreti bi se dale s številnimi stavki iz razgovorov onih dveh večerov, ki sledita pred smrtjo žene. Za Cankarja je torej „novo življenje“ ali življenje popolnega človeka, ki je zmožen celo smrti narediti vesel izraz, življenje človeka, ki nikdar ne zardeva, ker nima nad ničem več zardevati, ker je zavrgel vse naše npravstvene pojme — popolen npravstven in umstven nihilist.

Dr. L. L.

KATEDRALA V KATANII, PORUŠENA OD POTRESA

Velik moment. Politično razmišljanje ob veselem preobratu v deželi kranjski. Razmišljal J. K. Na prelomu za našo deželo važnih dogodkov je aktiven borec obstal, da pogleda nazaj na pot, katero smo prešli, in na pot, ki se razgrinja pred nami. Razbita je slovensko-nemška zveza, pričela se je doba odločnega narodnega in socialnega delovanja. To so momenti, katere registruje gori navedena knjižica.

Dr. L. L.

058630

Poljska.

Kazimir Przerwa-Tetmajer: „**Na skalnem Podhalu**“. Lansko leto je izšel četrty in zadnji zvezek zbirke novel Kazimira Przerwe-Tetmajerja, ki imajo naslov: „Na skalnem Podhalu“. Delo je posvetil pisatelj svoji materi.

„Hala“ pomeni v narečji prebivalcev Visoke Tatre isto, kar naša „planina“, ali nemško „Alm“. „Na